

Døgninstitutionerne i en brydningstid: Lad os sammen rive murene ned - af Jens Nilsson, formand, Søren Skjødt, næstformand og Henrik Kastrup, konsulent - Foreningen af danske døgninstitutioner for børn og unge (FADD)

Denne kronik handler ikke om 'send flere penge'. Måske der er penge nok på anbringelsesområdet? Måske de bare skal fordeles bedre? Til de rigtige og bedste tilbud? Måske man bare skal give lederne bedre muligheder for at kunne tage ansvaret og løse opgaverne effektivt, målrettet og dedikeret ... så ingen kommer til at betale den højeste pris? Og slet ikke de udsatte børn og unge...

Igennem århundreder har døgninstitutionen eller børnehjemmet været det sted, hvor samfundet har anbragt børn og unge, der har haft så store indlæringsmæssige, psykiske, sociale og følelsesmæssige vanskeligheder – og dermed ofte tillige adfærdsmæssige udfordringer - at deres trivsel og udvikling har været alvorligt truet.

Som udgangspunkt har der historisk set været tre årsager til en anbringelse:

Enten har man vurderet, at de vilkår børnene har haft i familien, i daginstitutionen og i skolen ikke har kunnet matche børnenes omsorgs- eller udviklingsbehov.

Eller også har man haft med børn og unge at gøre, der ikke har kunnet eller villet tilpasse sig de skiftende standarder for, hvad der har været opfattet som god opførsel.

Eller man har ønsket at statuere eksempler på, hvilke former for dårlig opførsel, man som samfund IKKE har villet acceptere for at holde fast i retsfølelsen i civilsamfundet.

I praksis har de tre årsager ofte været i spil samtidigt.

Samlet set har man i Danmark siden den første Børnelov i 1905 med lovgivningen i hånden ønsket at tilgodese børnenes tarv (og den offentlige ro & orden) ved at tilbyde dem et andet sted at bo – eller stille krav om det - i en kortere eller længere periode med støtte og vejledning fra velmenende voksne.

Gennem tiderne, det vil sige, så længe statistikere har opgjort det, har ca. 1 % af børn i Danmark været anbragt. Og man har brugt mellem 0,5 og 2,5 % af de samlede sociale udgifter til denne type 'foranstaltninger for børn og unge': Fra 60.000 kr. i år 1900 til ca. 13 mia. i 2011.

Siden kommunalreformen i 2007 har kommunerne haft driftsansvaret for hovedparten af de danske døgninstitutioner, af hvilke der i dag er ca. 135 – fordelt over hele landet.

Andre tilbud i anbringelsesviften er private opholdssteder og plejefamilier.

De børn og unge, der bliver anbragt på en døgninstitution anno 2012 repræsenterer en problematisk tyngde, der kræver et behandlingsmæssigt, udviklingsinsisterende og omsorgsfokuseret udgangspunkt og forehavende.

Så vidt så godt...

Hvis man bliver på det spor, som mange anbringelsesforskere, kommunal- og landspolitikere, organisationsfolk og fagets egne udøvere fra tid til anden har udlagt om døgninstitutionernes fremtid, så er konstruktionen formentligt kommet for at blive.

Spørgsmålet er blot med hvilket indhold, i hvilken form og i hvilket antal.

Der er en række parametre, som døgninstitutionen anno 2012 skal tage ydelsesmæssigt afsæt i:

Inklusion, dokumentation, faglighed, fleksibilitet og medmenneskelighed.

Lad os tage det fra en ende af:

Den socialpædagogiske ydelse er aktuelt og vil fremover ufravigeligt være koblet til begrebet inklusion.

Inklusion er det forhold mellem individ og fællesskab, hvor problemer i forholdet først og fremmest søges løst gennem forandringer i fællesskabet, men hvor individet har ret til et andet fællesskab, hvis det vurderes at være til den enkeltes bedste.

Døgninstitutionens legitimitet er knyttet til, hvorvidt de anbragte børn og unge – stigende i intensitet fra anbringelsesstart til udskrivning - vil være bedre rustet til at indgå aktivt i samfundslivet, end da de blev indskrevet. Som en konsekvens af diagnoser, udsmidninger og kammeraters fravalg har mange anbragte børn og unge haft massive oplevelser af eksklusion. Ofte af isolation...

Døgninstitutionerne i en brydningstid: Lad os sammen rive murene ned - af Jens Nilsson, formand, Søren Skjødt, næstformand og Henrik Kastrup, konsulent - Foreningen af danske døgninstitutioner for børn og unge (FADD)

Denne kronik handler ikke om 'send flere penge'. Måske der er penge nok på anbringelsesområdet? Måske de bare skal fordeles bedre? Til de rigtige og bedste tilbud? Måske man bare skal give lederne bedre muligheder for at kunne tage ansvaret og løse opgaverne effektivt, målrettet og dedikeret ... så ingen kommer til at betale den højeste pris? Og slet ikke de udsatte børn og unge...

Man kan sige, at døgninstitutionens inklusionsforpligtelser også handler om at skabe rammerne for, at børnene kan undgå at (for)blive ekskluderede. Herunder at de under døgninstitutionsopholdet lærer at udvikle identitet som aktive samfundsborgere, der bidrager efter evne. Det kan man kun lære ved at prøve igen og igen. Og ved at få den hjælp, der er nødvendig for, at man kan blive ved med at have håbet og troen på, at det kan lykkes.

Inklusionsbestræbelser eller intentionen ER og SKAL være et centralt omdrejningspunkt for det socialpædagogiske arbejde i alle dets faser:

1. Fra visitation og indskrivning, hvor kommune og institution udarbejder et aftalegrundlag for et anbringelsesforløb, som parterne løbende følger, korrigerer og justerer efter aftale.
2. Over det konkrete forløb, hvor institutionen udmønter de kommunalt definerede mål med indsatsen og skaber rammerne for barnets udvikling af den type social kapital, der kan konstituere den inklusionsfremmende indsats.
3. Til evaluering og læringsstatus, hvor institution skal 'stå på mål for' de opnåede resultater i dokumentationsmæssig forstand. Har barnet øget sine kompetencer i et sådant omfang, at det giver anledning til, at tro at barnet ved egne eller mindre indgribende foranstaltninger kan blive samfundsmæssigt re-inkluderet?

Langt de fleste anbragte børn og unges ønsker *mest mulig normalitet* i deres liv. Deres drømme går som oftest i retning af 'et godt arbejde, en sød kæreste, et godt sted at bo', osv.

Hvis man sammenholder disse fremtidsønsker med forståelsen af inklusionsbegrebet, så består døgninstitutionspersonalets arbejde i at skabe et balanceret forhold mellem at kompensere for de anbragte børn og unges vanskeligheder og at medskabe forudsætningerne for, at de anbragte børn og unge kan træne, udvikle, udvide og nuancere de kompetencer, der skal til for, at inklusionsopgaven kan lykkes. Og der er et par målbare parametre, som en sådan vurdering uden videre kan holdes op imod: At den unge er i arbejde, under uddannelse, betaler skat og ikke begår kriminalitet.

Dokumentation og effektmåling af indsatserne i den offentlige sektors tilbud til borgere, der har brug for en velfærdsydelse, har været godt og grundigt drøftet gennem en årrække.

Således naturligtvis også på døgninstitutionsområdet.

Lad os skille begreberne ad: Dokumentation er institutionens kvittering for, at man har gjort det, man satte sig for at ville. Dette er altid døgninstitutionens egen opgave.

Effektmåling er en vurdering af, hvilken betydning indsatserne har haft for barnet eller den unge på en række udvalgte parametre; intervalvurderet efter eksempelvis 1,3,5 og 7 år. Sådanne resultatopgørelser vil typisk blive udarbejdet af et institut med speciale, ressourcer og kompetencer til at foretage den slags undersøgelser.

Det er forventningen, at der inden for en årrække vil blive etableret en landsdækkende best-practise database, som samtlige anbringelsessteder skal fodre med oplysninger.

Der vil så blive mulighed for, at områdets aktører vil kunne lære af hinanden: De anbringelsessteder, der har gode resultater på de udvalgte del-områder vil kunne udlede og sandsynliggøre sammenhænge mellem

Døgninstitutionerne i en brydningstid: Lad os sammen rive murene ned - af Jens Nilsson, formand, Søren Skjødt, næstformand og Henrik Kastrup, konsulent - Foreningen af danske døgninstitutioner for børn og unge (FADD)

Denne kronik handler ikke om 'send flere penge'. Måske der er penge nok på anbringelsesområdet? Måske de bare skal fordeles bedre? Til de rigtige og bedste tilbud? Måske man bare skal give lederne bedre muligheder for at kunne tage ansvaret og løse opgaverne effektivt, målrettet og dedikeret ... så ingen kommer til at betale den højeste pris? Og slet ikke de udsatte børn og unge...

deres praksis/metoder og det forhold, at deres arbejde har medvirket til at generere en gunstig udvikling for et barn eller en ung.

Den meningsfulde effektmåling er bestemt af to intentioner:

Dels at vise, at den samfundsmæssige udgift står mål med kvaliteten af indsatsen, dels altså at områdets aktører kan få mulighed for at udvikle, korrigere og forfine egen praksis for at øge de faglige forudsætninger.

Den socialpædagogiske faglighed har altid været et spejl på samfundsmæssige værdier og normer. Og på ændringerne i synet på børn og unge. I nogle perioder er dette af fagets udøvere sket med visse forsinkelser stimuleret af selvforståelse og lukkethed overfor omverdenen. I andre perioder med et fravær af respekt for autoriteter i almindelighed og overfor det bestående samfund i særdeleshed. En af bevægelserne – som i det øvrige samfund, men måske lidt langsommere på nogle anbringelsessteder end i andre – er gået fra, at børnene som udgangspunkt skulle tilpasse sig, til at børnene nu som udgangspunkt skal udvikle sig.

Fjernsynsudsendelser har vist, at man nogle steder ser ud til at have glemt de institutionelle forpligtelser, der følger med ændringerne i synet på, hvordan man kan behandle børn og unge...

Den moderne døgninstitution arbejder i spændet mellem at skabe et INTERNT miljø præget af fællesskab, hjemlighed, fred, tid og rum til at blive klogere OG adgangen til og samarbejdet med en række EKSTERNE miljøer med individuelt tilrettelagte udfordringer, hvis sværhedsgrad er bestemt i et samarbejde mellem barnet, forældrene, anbringende kommune og døgninstitutionen.

Derfor er - og skal børnesynet i døgninstitutionerne i dag være præget af anerkendelse af barnet (ikke nødvendigvis barnets adfærd) og respekt for barnet og dets kulturelle udgangspunkt. Det kræver tillige, at medarbejderne har evnen til at kunne se bag om – og være oprigtigt nysgerrige på - børnenes opførsel og adfærd. Og frem for alt viden, varme og solidaritet...

Disse grundelementer omfatter naturligvis også medarbejdernes evne til at kunne håndtere de problemstillinger, der er årsagen til anbringelsen. Herunder børn og unge, hvis oplevelser, udsathed og udfordringsniveau gør, at de har udviklet den fejlsluttet opfattelse, at de er i stand til at bestemme 'alt hvad, der skal foregå'. Fordi det skal de ikke... Kunne de det, var de ikke blevet anbragt.

Der er statistisk belæg for at sige, at arbejdsmiljøet på en døgninstitution for børn og unge kan være voldsomt og udfordrende for medarbejderne. Og det hænder, at børn og unges angst og frustrationer kommer til udtryk som vold og trusler mod personalet.

Da det individuelle autoritetsbegreb generelt er under pres i disse år, er der behov for at nytænke, hvordan den professionelle – og nødvendige - autoritet kan relanceres med et nyt indhold i en ny form.

Dels for at finde på noget, der virker fremmende for barnets udviklingsproces, dels for – helt basalt - at leve op til lovgivningen.

Men måske mest af alt fordi vi ved, at tidligere anbragte ofte har det til fælles, at de fremhæver den betydning, som 'kærligt insisterende', autentiske og empatiske voksne, der 'blev stående selv om jeg sagde BØH', (eller måske 'lærte mig at sige BØH' ...) haft for barnets positive udvikling.

I de nye måder at tænke autoritet indgår 'insisterende nærvær' (*jeg er her - og jeg bliver her*), opbygning af barnets selvkontrol (*vi skal samarbejde om at skabe bedre indhold og rammer for dit liv*) appeller til barnets

Døgninstitutionerne i en brydningstid: Lad os sammen rive murene ned - af Jens Nilsson, formand, Søren Skjødt, næstformand og Henrik Kastrup, konsulent - Foreningen af danske døgninstitutioner for børn og unge (FADD)

Denne kronik handler ikke om 'send flere penge'. Måske der er penge nok på anbringelsesområdet? Måske de bare skal fordeles bedre? Til de rigtige og bedste tilbud? Måske man bare skal give lederne bedre muligheder for at kunne tage ansvaret og løse opgaverne effektivt, målrettet og dedikeret ... så ingen kommer til at betale den højeste pris? Og slet ikke de udsatte børn og unge...

netværk (din familie og din omgangskreds skal vide, hvad du har brug for hjælp til) og refleksionsfremmende udsættelsesstrategier (Jeg vil lige tænke over, hvad jeg tror, der er rigtigst for dig)

Forudsætningen for at kunne agere og reagere fagligt og etisk forsvarligt, ressourcefokuseret og udviklingsorienteret er, at lederne har fagligt og personligt format og at medarbejderne er 1. (vel)uddannede og 2. er en del af et fagligt miljø, der vægter medarbejdernes trivsel og udvikling. Det betyder, at langt størstedelen af medarbejderne på en døgninstitution enten er pædagoger eller lærere. Til den uddannede medarbejders faglige ballast hører – udover viden om love og regler, konventioner, udviklingspsykologisk og pædagogisk teori m.m. – også evnen til refleksion. Dette aspekt er helt centralt i miljøer, der kan omfatte dilemmahåndtering med høj sikkerhedsmæssig risiko. Døgninstitutionen må derfor give opmærksomhed til og afprøve modeller for, hvordan man kan fastholde, udvikle og vedligeholde rammerne for det pædagogiske miljø. Dette skal gøre det muligt for medarbejderne vedvarende at kunne håndtere pressede situationer og samtidig fastholde udviklingsperspektivet i arbejdet med de truede, men også truende børn og unge. Heri indgår den fleksibilitet, som store enheder kan tilbyde børn, unge og medarbejdere. Og den nærhed, som mindre enheder kan tilbyde.

Som udgangspunkt er der i Danmark tre grundtyper af døgninstitutioner: De lokale nærmiljøinstitutioner og de kommunale eller regionale specialinstitutioner. Her imellem er der 'hybridinstitutionerne', der lokalt tilbyder specialiseret udviklings- og behandlingsarbejde.

Som udgangspunkt må mangfoldighed – det, at forskellige tilbud kan matche forskellige typer af børn og unge med sammensatte udfordringer - foretrækkes.

Uanset størrelsen på en døgninstitution kan man tillade sig at forvente, at ydelsen er effektiv, målrettet og dedikeret.

Den moderne døgninstitution skal konkret både kunne stå i spidsen for - og være en del af det samarbejde, der skal lede til, at målene med anbringelsesopgaven indfris.

Vi ser aktuelt mange ideer til, hvordan døgninstitutionerne tænker partnerskaber og netværk i bestræbelsen på at kvalificere forudsætningerne for, at børnene og de unge kan få et bedre liv: Samarbejde med frivillige organisationer om lektielæsning og særlige mentorordninger, særlige aftaler om praktikpladser og fritidsjobs, forsøg med gradvis nedjustering af takstniveau i takt med at resultaterne opnås, forsøg med at løse opgaver i belastede miljøer, deltidsanbringelser efter behov, samarbejde med idrætsklubber, samarbejde med erhvervsskoler om merit for visse døgninstitutionsforløb, ansvar for STU-forløb, påvisning og afholdelse af matrikelløse løsninger m.m.

Tilbage står imidlertid den kendsgerning, at socialt arbejde handler om medmenneskelighed: Når Sophie Amalie, Martin, Bill og Sulejma har det så svært, at de er truede på deres trivsel og udvikling, og når deres forældre i perioder ikke magter at påtage sig hele ansvaret for opdragelsen af deres børn, så tager andre over. Det handler om, at nogle mennesker med et overskud påtager sig at gøre noget godt for nogle børn, der har et underskud.

Som i andre af livets forhold hører det med til 'godhed', at man har et godt motiv. At den, der har magten forvalter den - efter ikke bare egne moralbegreber - men efter høje etiske standarder, systemopsamlede erfaringer og forskningsbaseret viden.

Døgninstitutionerne i en brydningstid: Lad os sammen rive murene ned - af Jens Nilsson, formand, Søren Skjødt, næstformand og Henrik Kastrup, konsulent - Foreningen af danske døgninstitutioner for børn og unge (FADD)

Denne kronik handler ikke om 'send flere penge'. Måske der er penge nok på anbringelsesområdet? Måske de bare skal fordeles bedre? Til de rigtige og bedste tilbud? Måske man bare skal give lederne bedre muligheder for at kunne tage ansvaret og løse opgaverne effektivt, målrettet og dedikeret ... så ingen kommer til at betale den højeste pris? Og slet ikke de udsatte børn og unge...

Det kræver, at såvel myndighed som enhver medarbejder, der er betroet at arbejde så tæt med andre menneskers børn, gør sig umage med at beskæftige sig grundigt og kritisk med forholdet mellem udsathed og magt.

I Korsbæk undlod direktør Albert Arnesen at nytænke rammerne og indholdet i Damernes Magasin. Han glemte at følge med tiden og at tage ved lære. Og tabte kampen til Mads Skjern.

På døgninstitutionsområdet vedkender vi os vores historie. Vi insisterer på at ville lære af den. Vi følger også med tiden. Det kræver samfundsmæssigt med- og modspil både på problemforståelsesdelen og på løsningsdelen. Og det kræver åbenhed og dialogisk parathed af ledere og medarbejdere på døgninstitutionerne. Derfor nytænker vi rammerne og indholdet i samarbejde med dem, der har ansvaret: Kommunerne og børnenes forældre - i respekt for dem, det hele handler om: De udsatte børn og unge. Det var Ronald Reagan, der en gang i slutfirserne sagde: Mr. Gorbatsjov tear down this wall. Døgninstitutionerne siger her i 2012: Lad os sammen vælte murene ...